

AKADEMIN FÖR HÄLSA OCH ARBETSLIV
Avdelningen för socialt arbete och psykologi

Barnets behov i centrum?

– En kunskapsöversikt om stödinsatser för föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar och deras barn.

Lisa Lindqvist & Sara Skoglund

2011

Examensarbete, kandidatnivå 15 hp

Sociologi

Socionomprogrammet

Handledare: Lena Widerlund

Examinator: Stig Elofsson

Barnets Behov I Centrum? - En kunskapsöversikt om stödinsatser för föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar och deras barn.

Sammanfattning

Syftet var att utifrån vald forskningslitteratur studera vilka samhälleliga stödinsatser till föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar och deras barn som fungerar väl. Vidare studerades huruvida stödinsatserna var förenliga med socialtjänstens utredningssystem Barns Behov i Centrum (BBIC). Studien fokuserade på tre teman utifrån BBIC: barnets behov, föräldrarnas förmåga samt faktorer i familj och miljö. Metoden var en kunskapsöversikt som tolkades med den hermeneutiska cirkeln. Resultatet visade att stödja föräldrarna stödjer barnet vilket är förenligt med BBIC. Samhällsstöd baserat på empowerment och företräderskap fungerar bra. Stödet bör sättas in i ett tidigt skede och vara långvarigt för att få bästa effekt för barnets del, då stödet kan verka proaktivt. Stort stöd från det sociala nätverket runtom föräldrar och barn kan vara avgörande för att barnet ska kunna få en bra uppväxt i sin biologiska familj. Aktuell forskning analyserades utifrån utvecklingsekologi, empowerment och företräderskapsteori. Det som framkom i denna studie ligger i linje med tidigare forskning.

Sökord: föräldraförmåga, intellektuella funktionsnedsättningar, barnets behov, samhälleliga stödinsatser

The child's needs in focus? – A literature overview concerning social support for parents with intellectual disabilities and their children.

Abstract

The aim was to study selected research literature to investigate what type of social support to parents with intellectual disabilities and their children that works well. Further studied whether the social support was compatible with social services investigation system that focuses on the child's needs. The study focused on three themes: the child's needs, parent skills and factors in the family and environment. The method used was a literature overview that was interpreted using the hermeneutical circle. The results show that supporting the parent supports the child which is agreeable with the system focusing on the child's needs. Support based on empowerment and advocacy is effective. Support should be given from an early stage and proceed for a long time for best outcome for the child because the support works proactive. Support from the social network around the parent and child can be crucial for the child's chance to grow up satisfying in its biological family. The results of the study were analyzed with the development of ecological theory and empowerment and advocacy theory. The result is consistent with previous research.

Keywords: parent skills, intellectual disabilities, child needs, social support

Förord

Vi har under hösten tagigt del av mycket intressant information och forskning inom ämnet föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar, som vi anser vara användbara i vår framtida yrkesroll som socionomer.

Vi vill passa på att tacka vår handledare Lena Widerlund för vägledning och stöttning samt ett stort engagemang och en mycket god tillgänglighet trots det geografiska avståndet.

Vi vill även tacka våra familjer och vänner som under dessa veckor bidragit med stöttning, hjälp och uppmuntran.

Sist men inte minst vill vi tacka varandra för. Att arbeta tillsammans har varit till stor fördel då vi haft möjlighet att diskutera, reflektera och ventilerat med varandra, samt peppa varandra under arbetets gång.

Gävle 2012-01-08

Lisa Lindqvist & Sara Skoglund

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	1
1.2 Syfte och frågeställningar	1
1.2.1 Syfte	1
1.2.2 Frågeställning.....	1
1.2.3 Teman	2
1.3 Relevans för socialt arbete.....	2
1.4 Uppsatsens disposition	2
2 Bakgrund	3
2.1 Intellectuella funktionsnedsättningar och dess betydelse för föräldraskap	3
2.2 Från tvångsterilisering till föräldraskap – ett historiskt perspektiv.....	3
2.3 Särskilda behov och eventuella risker hos föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar.....	5
2.4 Definitioner av centrala begrepp	7
2.5 Aktuella lagstiftningar	8
2.6 BBIC– Barnets Behov I Centrum.....	10
2.6.1 Husmodell av BBIC och dess alla viktiga delar	11
3 Teori och analysverktyg	12
3.1 Utvecklingsekologi.....	12
3.2 Empowerment och företräderskap.....	13
4 Metod	14
4.1 Förförståelse	15

4.2 Forskningsdesign	15
4.3 Tillvägagångssätt	15
4.3.1 Urvalskriterier	16
4.3.2 Analysverktyg	16
4.4 Uppsatsens trovärdighet	16
5 Presentation av primärdokument.....	17
6 Resultatredovisning och analys av empiri.....	21
6.1 Tema ett: Att möta barns behov	21
6.1.1 Analys utifrån de valda teorierna	23
6.2 Tema två: föräldraförmåga	25
6.2.1 Analys utifrån valda teorier.....	28
6.3 Faktorer i familj och miljö.....	30
6.3.1 Analys utifrån de valda teorierna	32
7 Diskussion	34
7.1 Avslutande diskussion och sammanfattande analys.....	34
7.2 Metod diskussion.....	35
7.3 Förslag till fortsatt forskning	36

1 Inledning

Föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar, deras föräldraförmåga samt eventuellt förhöjda riskerna för vanvårdande av barn har varit aktuella diskussionsämnen inom media såväl som bland forskare de senaste decennierna. Vi har under utbildningen fått ta del av ett antal berättelser om hur det är att växa upp med föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar och vad dessa barn kan få för men av detta i vuxen ålder. Uppsatsens valda forskningsartiklar poängterar upplyftande nog att med adekvat stöd är det möjligt för dessa föräldrar att utöva ett fullgott föräldraskap. Något som behöver undersökas ytterligare är vilken typ av stödinsats som fungerar och därmed leder till att barnens behov sätts i centrum och blir tillgodosedda. Vi som snart färdigutbildade socionomer finner det intressant och användbart i vårt framtida yrkesliv att lära oss mer om hur vi kan stödja klienter med intellektuella funktionsnedsättningar som är föräldrar och som vi kommer att möta. Utifrån denna önskan föddes idén om att skriva denna uppsats för att göra oss informerade om vad forskning på området kan lära oss om vilka framgångsrika stödinsatser som finns att använda idag. Det är viktigt att barnet och dess behov står i centrum när stödinsatser skall sättas in för dessa familjer. Att barnets behov är i centrum är särskilt viktigt om föräldrarna har egna problem eller annat behov av hjälp och stöd (Dahlberg & Forssell 2006). För att försäkra att så sker finns ett utredningssystem vid namn BBIC (Barnets Behov I Centrum) att använda vid utredningar som involverar barn.

1.2 Syfte och frågeställningar

Huvudfrågan för denna uppsats är att studera vald forskning och undersöka vad som karaktäriserar bra stödinsatser för föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar bidrar till att tillgodose barnens behov utifrån BBIC.

1.2.1 Syfte

Syftet är att få ökad kunskap om vad som karaktäriserar bra stödinsatser som samhället erbjuder föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar och deras barn och huruvida dessa bidrar till att tillgodose barnens behov enligt BBIC.

1.2.2 Frågeställning

Vad karaktäriserar bra insatser för att stödja föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar för att kunna tillgodose deras barns behov utifrån BBIC-perspektivet?

1.2.3 Teman

I analysen av forskningslitteraturen ligger fokus på följande tre teman utifrån BBICs teoretiska triangelmodell (Dahlberg & Forsell 2006):

- Barnets behov
- Föräldraförmåga
- Faktorer i familj och miljö

1.3 Relevans för socialt arbete

På senare tid har berättelser uppmärksammats om barn som vuxit upp med föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar där varken föräldrarna eller barnen fått stöd från samhället, som lyckats tillgodose barnens behov under den mycket viktiga uppväxttiden. I vårt framtida yrkesliv som socialarbetare förutser vi att vi kommer att komma i kontakt med föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar och deras barn, varför det är betydelsefullt att ha god kunskap om vilka särskilda behov de har och hur vi bäst och mest effektivt kan ge stöd till dessa familjer.

1.4 Uppsatsens disposition

Den här uppsatsen är indelad i sju kapitel. Det första kapitlet beskriver uppsatsens syfte och frågeställningen samt relevans för socialt arbete. Kapitel två redogör för den historiska bakgrunden av situationen för människor med intellektuella funktionsnedsättningar och deras rättighet att bilda familj. Vidare beskrivs eventuella risker med att vara förälder och ha intellektuella funktionsnedsättningar, vilka lagrum som kan komma att bli relevanta för dem, centrala begrepp för uppsatsen samt vårt valda perspektiv BBIC. I kapitel tre presenteras de teorier som används i analysen, vilka är utvecklingsekologi samt empowerment och företräderskap. Det fjärde kapitlet redovisas den metod som använts genom en beskrivning av vår förståelse, forskningsdesign, tillvägagångssätt, urvalskriterier, analysverktyg samt uppsatsens trovärdighet. Kapitel fem består av en presentation av primärdokumentet. I kapitel sex redovisas resultatet av analysen av primärdokumentet. Det sjunde och sista kapitlet innehåller en sluddiskussion, metoddiskussion samt förslag på fortsatt forskning.

2 Bakgrund

Här följer en beskrivning den historiska bakgrunden för personer med intellektuell funktionsnedsättning gällande familjebildning. Det följs av ett avsnitt som behandlar föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar samt stöd och eventuella risker som relateras till föräldrarollen. Vidare följer en kort information av relevant lagstiftning och en beskrivning av centrala begrepp i BBIC.

2.1 Intellektuella funktionsnedsättningar och dess betydelse för föräldraskap

I mitten på förra århundradet skedde en förändring av synen på personer med intellektuella funktionsnedsättningar som ledde till att omgivningen mer och mer såg på dem som medmänniskor med lika rättigheter som alla andra människor, vilket även inkluderar rätten till att skaffa barn och leva ett familjeliv (Aunos, Feldman & Goupil 2008). Denna process är ännu inte avslutad då vi ännu inte nått dessa mål fullt ut (Hindberg 2003).

2.2 Från tvångsterilisering till föräldraskap – ett historiskt perspektiv

Grunewald (2009) skriver:

”Under 1800-talet ökade de biologiska kunskaperna om det mänskliga arvet. Genom att bestämma vilka som skulle föda barn ville man öka antalet kreativa människor och minska antalet ”odugliga”. Det drabbade särskilt sinnesslöa personer, med giftermålsförbud, sterilisering och inlåsning på anstalt som följd. Åtgärderna kallades för ras- eller arvshygien. Man överskattade betydelsen av ärftlighet och såg inte den betydelse som de sociala och ekonomiska förhållandena har för barnets utveckling” (Grunewald 2009:77).

Ovanstående citat är en komprimering som visar de otroligt svåra begränsningar som fanns för personer med intellektuella funktionsnedsättningar, att leva ett jämställt liv, eller de sinnesslöas som de kallades på den tiden, i förhållande till övriga befolkningen, som bedömdes som normalbegåvade. Nedan följer en mer ingående beskrivning av delar av den diskriminering som personer med intellektuella funktionsnedsättningar lidit genom historien, främst ur ett familjebildande perspektiv.

Charles Darwins publikation i Grunewald (2009) om utvecklingslära genererade på 1800-talet tankar kring ett reglerat barnafödande som en åtgärd för att höja kvalitén på hela befolkningen. Francis Galton hävdade att *”... ett fortsatt okontrollerat barnafödande av ”odugliga medborgare” skulle leda till civilisationens undergång” (Grunewald 2009:78). ”Vi kommer att gå under om man inte gör något drastiskt. Mänskligheten står vid en skiljeväg” (Grunewald 2009:78), hävdade en*

forskare vid Harvards universitet i den rashygieniska frågan. Utifrån bland annat dessa diskussioner gjordes förändringar i lagstiftning.

Redan år 1909 instiftades en steriliseringslag i USA för bl.a. personer med intellektuella funktionsnedsättningar. I Sverige var man först tveksam då det rådde stor osäkerhet kring de medicinska aspekterna så som arvsanlagen. I brist på medicinsk kunskap, präglas diskussioner av sociala och kulturella värderingar i frågan, vilket resulterade i att riksdagen år 1922 skrev ett lagutskott: ”... I många enskilda fall skulle uppkomsten av en avkomma förhindras, som skulle äga dåliga arvsanlag och genom intellektuell och moralisk undermålighet ligga samhället till last.” (Grunewald 2009:102). Kommentarer tillades även om att ärftligheten inte behöver vara den dominerande faktorn för steriliseringen utan den sociala faktorn kan ses som skäl nog. För att ytterligare begränsa möjligheterna för personer med intellektuella funktionsnedsättningar att bilda familj infördes år 1915 *Lag om äktenskaps ingående och upplösning* som omfattade bl.a. sinnesslöa. En ändring tillkom senare där dispens till äktenskap kunde fås i utbyte mot sterilisering.

Vidare skriver författaren att år 1941 togs de medicinska aspekterna med i steriliseringslagen. De gav rätt till sterilisering för kvinnor med intellektuella funktionsnedsättningar som riskerade allvarlig fara för liv och hälsa under graviditeten. De medicinska diagnoserna kom att bli de vanligaste orsakerna till sterilisering och abort. År 1947 infördes ytterligare ett tillägg i lagen som fastslog att en person endast kan steriliseras om denne samtycker. Detta medförde ingen reell förändring för personer med intellektuella funktionsnedsättningar då dessa, vid tidpunkten, ansågs som rättsinkapabla och därmed inte omfattades av lagändringen. Inte förrän år 1967 kom en betydande förändring då 1941- års lag ersattes med en ny steriliseringslag vilken i likhet med tidigare lag gav varje medborgare över 25 år rätten att sterilisera sig. Skillnaden bestod i att den enskilde måste vara medveten om vad beslutet innebar, vilket det nu ansågs att personer med lindrig intellektuell funktionsnedsättning kunde förstå. Ändringen resulterade således i att dessa kunde steriliseras med stöd av steriliseringslagen. Trots ovannämnda åtgärder för att hindra att barn med intellektuella funktionsnedsättningar föddes reducerades inte antalet. Nya åtgärder och beslut togs om tvångsintagning på anstalt av främst kvinnor som hade alternativt riskerade att föda barn. Detta genomfördes bl.a. i Örebro, men uppdraget blev kortvarigt och misslyckades p.g.a. platsbrist.

Under 1960-talet erbjöd preventivmedel i form av p-piller och långtidsverkande injektioner, som var ett nytt alternativ att förhindra oönskade graviditeter. Samtidigt tog utbildningen fart,

exempelvis utbildade skolsköterskorna elever vid särskolor i sex- och samlevnadsfrågor som även inkluderade en personlig rådgivning vid utskrivning från särskolan. Syftet var att informera och avråda från barnafödande då föräldraskap ställer höga krav på individen och för personer med begåvningshandikapp medför det särskilda svårigheter (ibid.).

Under 1960-talet skedde en vändpunkt i flera avseenden för personer med intellektuella funktionsnedsättningar, främst genom handikapprörelsens framväxt och påverkan på handikapppolitiken. Successivt växte känslan av ett värdigt medborgarskap fram med rättigheter och rättsförmågor som tidigare tyckts obefintliga, för denna grupp människor. Senare under 1980 och 90-talen präglades samhällsdebatterna av självbestämmande, delaktighet, tillgänglighet, kontinuitet samt helhetssyn (Hindberg 2003).

Än idag återfinns fördomar och negativa inställningar mot föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar. I Socialstyrelsens rapport redogörs för forskning om de professionellas inställningar och konsekvenser av dessa. Diagnosen utvecklingsstörning genererar automatiskt en förväntan om att föräldrarna inte är kapabla att fostra sina barn. I många fall anses det inte heller kapabla att med adekvat hjälp kunna utveckla sin föräldraförmåga. Rapporten redogör vidare för att forskning visar på brister i myndigheters utredningar av föräldraförmågan och barnens levnadsförhållanden. Resultatet av bristerna och den negativa inställningen till att föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar har en bristande förmåga till förändring medför en risk att barn omhändertas och omplaceras på otillräckliga grunder. Liknande attityder återfinns även hos domstolarna, det i kombination med föräldrarnas oförmåga att hävda sig mot myndigheter leder till att beslut om omhändertagande ofta vinner laga kraft (SOU 2005).

Myndigheterna behöver utbildning samt verktyg att bedriva grundligare utredningar av dessa familjers situation. Sammanfattningsvis kan det då tänkas att individuellt anpassade och adekvata stödinsatser som aktualiseras ökar föräldrarnas förmåga att fostra och sörja för sina barn.

2.3 Särskilda behov och eventuella risker hos föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar

Det är viktigt att komma ihåg att personer med intellektuella funktionsnedsättningar inte är en heterogen grupp, utan individer med olika svaga och starka sidor och socioekonomisk bakgrund, vilket medför att deras funktionsnedsättningar yttrar sig olika i ett föräldraskap.

Svagheter i en persons begåvning relaterade till tankestrukturer, lärprocesser och problemlösning som kan påverka förmågan att sköta sina angelägenheter och fungera självständigt i det vardagliga livet beträffande exempelvis matlagning, tvätt, hantera ekonomi och planera fritiden. Därför är det viktigt att se till att dessa föräldrar och deras barn får det samhällseliga stöd de har behov av (Lagerberg och Sundelin 2008).

Hindberg (2003) refererar till Killéns sju föräldrafunktioner vilka har särskilt stor betydelse för ett barns självuppfattning och utveckling. Dessa är förmågan att: uppfatta barnet realistiskt, ha realistiska förväntningar på vilka känslomässiga behov som barnet kan tillfredsställa, ha realistiska förväntningar på barnets förmåga, engagera sig positivt i samspelet med barnet, känna empati för barnet, prioritera barnets grundläggande behov framför sina egna och slutligen att bära egen smärta och frustration utan att avreagera sig på barnet. Andra viktiga färdigheter att besitta som förälder är en god självkänsla vilket är nära sammanflätat med god föräldraförmåga, samt en förmåga att behärska grundläggande sociala färdigheter och lösa praktiska och ekonomiska problem. Vidare menar författarna att det är de kognitiva och känslomässiga föräldrafunktionerna som är mest väsentliga för barnet. Med dessa sju för barnet högst betydelsefulla föräldrafunktioner i beaktande kan därmed intellektuella funktionsnedsättningar ha negativ inverkan på en individs föräldraförmåga om inte stöd och hjälp ges tilldessa. Forskning visar att vad som kan uppstå om så inte sker är risker för att barnet försummas och blir understimulerat samt högre risk för att utsättas för våld och olycksfall (Lagerberg & Sundelin 2008).

Personer med intellektuella funktionsnedsättningar är inte sällan socialt isolerade vilket i sin tur leder till att barnen också blir det. Social isolering av ett barn kan innebära risker för barnet att bli utvecklingsförsenat på grund av understimulans. I kombination med att föräldrarna ofta har svagare socialt nätverk som kan bistå dem med stöd i föräldraskapet, då föräldrarna egen förmåga inte räcker till, gör det denna grupp föräldrar är extra sårbara och som ofta är i behov av stödinsatser från samhället för att klara föräldraskapet (Llewellyn & McConnell 2003).

För ett barn till föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar är stödinsatser som möjliggör för barnet att bo kvar och växa upp med sina biologiska föräldrar och samtidigt få alla sina behov tillgodosedda på bästa sätt att föredra (Tarleton & Ward 2007). Den återstående och allra viktigaste frågan är därför om samhället kan erbjuda föräldrar med

intellektuella funktionsnedsättningar tillräckliga stöd och hjälpinsatser för att klarar av att tillgodose barnets behov eller ej.

2.4 Definitioner av centrala begrepp

Här definieras begreppen Intellectuella funktionsnedsättningar, föräldraförmåga och samhälliga stödinsatser samt hur dessa kommer att användas fortlöpande i uppsatsen.

Intellectuella funktionsnedsättningar

Det finns många olika definitioner på begreppet intellektuella funktionsnedsättningar, men de flesta är överens om att det innebär svårigheter att ta in och bearbeta information och att bygga och tillämpa kunskap (Granlund och Göransson 2011). Synen på utvecklingsstörning varierar dock beroende på huruvida de betraktas som en personlig egenskap eller en företeelse vilken uppstår i samspelet mellan individen och miljön där miljön inte är anpassad till individens förutsättningar. Författarna skriver att en annan viktig anledning till variationen på definitioner är vad man vill uppnå av att särskilja en grupp människor. De tre huvudsakliga anledningarna är: att vilja diagnosticera, klassificera eller planera för stödåtgärder för den urskilda gruppen människor. Syftet med att diagnosticera kan exempelvis vara att fastställa om en person har rätt till stödåtgärder som att gå i särskola eller att erhålla lagstadgade stödinsatser för personer med intellektuella funktionsnedsättningar. Klassificering innebär att man inom gruppen personer med intellektuella funktionsnedsättningar särskiljer undergrupper som talar om vilken grad av utvecklingsstörning en person har.

Vidare skiljer författarna mellan fyra olika grader vilka är grav (djupgående), svår, medelsvår (måttlig) och lindrig utvecklingsstörning. Syftet med denna indelning kan vara att få en överskådlig uppfattning om hur många i samhället det finns i varje grupp för att kunna uppskatta behovet av stödåtgärder som exempelvis stödboende. Författarna beskriver också tre kriterier vilka definierar graden av utvecklingsstörning när det handlar om att diagnosticera och klassificera, dessa är: *IQ under 70, nedsättning av adaptiv förmåga* samt att orsakerna till nedsatt IQ och adaptiv förmåga har *uppkommit före 16 års ålder*. Det innebär att individen har problem inom något eller några av sina kognitiva förmågor som exempelvis minnesstörningar, tolkningar av symboler, siffror och språk samt problemanalysering, konsekvensförståelse, inlärningsförmåga och beslutsfattande. Dessa faktorer påverkar i sin tur individens sätt att tänka och förstå omvärlden (Söderman & Nordlund 2005). Nedsättningar i de ovan nämnda aspekter kan också tänkas påverka föräldraförmågan (Azar & Read 2009).

I denna uppsats kommer vi främst att definiera intellektuella funktionshinder som något som uppstår i samspelet mellan en individ och miljön när miljön inte är anpassad efter individens behov. Detta eftersom föräldraförmågan blir märkbar först när en person får barn och vi då tänker oss att detta kan kallas en förändring i närmiljön som ställer vissa krav på den intellektuellt funktionshindrade individen.

Föräldraförmåga

Det finns en mängd olika definitioner av vad god föräldraförmåga är. Mycket beroende på vilket kulturell kontext vi befinner oss inom. Kari Killén (1996) har tagit fram några centrala förmågor hos föräldern som hon anser vara avgörande för god föräldraförmåga oberoende av kulturell kontext. Författaren skriver att dessa är bland annat förmågor som att; uppfatta barnet realistiskt, ha realistiska förväntningar på barnet, engagera sig positivt i samspel med barnet samt att tillfredsställa barnets mest grundläggande behov framför de egna behoven. Som förälder är det även viktigt att kunna bära egna smärtor och frustrationer utan att behöva avreagera sig på barnet. Lika viktigt är att inte lägga för stort ansvar på barnet gällande tillfredsställandet av föräldrarnas behov som tröst, förståelse etc. En del barn accepterar denna omsorgsroll men risken finns, om kraven på omsorg är orealistiska, att det hämmar barnets egen utveckling.

Samhälleliga stödinsatser

Med stöd- och hjälpinsatser från samhället avses i uppsatsen den hjälp och det stöd föräldrar med en intellektuell funktionsnedsättning kan beviljas och är i behov av för att möjliggöra en så bra uppväxt för barnet som möjligt. Samhället i denna mening representeras främst av sociala myndigheter, skolväsendet och hälso- och sjukvården.

2.5 Aktuella lagstiftningar

För personer med intellektuella funktionsnedsättningar finns stöd och hjälp i Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). I portalparagrafen återfinns de grupper som lagen omfattar där utvecklingsstörning/intellektuella funktionsnedsättningar nämns under första punkten. Stödet ska enligt denna lag vara individuellt utformat vilket framgår av § 7 sista stycke:

"Den enskilde skall genom insatserna tillförsäkras goda levnadsvillkor. Insatserna skall vara varaktiga och samordnade. De skall anpassas till mottagarens individuella behov samt utformas

så att de är lätt tillgängliga för de personer som behöver dem och stärker deras förmåga att leva ett självständigt liv”.

Vidare redogörs i 8 § för att insatser endast ges då den enskilde själv begär det. Här kan det uppstå ett problem för personer med intellektuell funktionsnedsättning. Därför finns även ett tillägg om företräderskap i form av förmyndare, god man eller förvaltare som kan begära insatserna i den enskildes ställe.

När en person med intellektuella funktionsnedsättningar blir förälder aktualiseras, liksom för alla föräldrar, särskilda lagar för att försäkra barnets välmående och utveckling. I FB (SFS 1983:47) kap.6 1§ återfinns, det lagen definierar som, vad alla barn har rätt till. Paragrafen lyder:

”Barn har rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran. Barn skall behandlas med aktning för sin person och egenart och får inte utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling”.

I kap. 6 7§ redogörs för att det är vårdnadshavarna för barnet som ska sörja för att dessa behov tillgodoses. Vårdnadshavare är en eller båda barnets föräldrar. I särskilda fall kan rätten anse att behov finns för att överlåta vårdnaden till en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare, dessa ansvarar då för barnet till dennes artonårsdag. Beslut om förordnade av vårdnadshavare finns i kap.6 7§ i FB:

”Om en förälder vid utförande av vårdnaden om ett barn gör sig skyldig till missbruk eller försummelse eller i övrigt brister i omsorgen om barnet på ett sätt som medför bestående fara för barnet hälsa eller utveckling ska rätten besluta om ändring i vårdnaden”.

I SoL (SFS 2001:453) kap. 5. redogörs för socialnämndens ansvar för barnen. Här nämns bl.a. att lagen skall verka för barn och ungdomars uppväxtförhållanden ska vara trygga och goda för att främja en gynnsam fysisk och psykisk utveckling. Detta ska i sin tur ske i samarbete med hemmet så långt som möjligt. Om samarbetet brister framgår det vidare att vård och uppfostran ska ske utanför hemmet om det så motiveras av den unges bästa. Vid sådana åtgärder motiveras insatserna med stöd av lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga då främst i 2§:

”Vård skall beslutas om det på grund av fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas”.

Vikten av att insatser beslutas med respekt för den enskildes integritet och självbestämmanderätt samt att värka för jämlikhet i människors levnadsvillkor framhålls i samtliga ovannämnda lagrum. I beslut gällande barn genomsyras lagen av att barnet ska ta del

av relevant information samt att dennes åsikter ska tas i beaktning, med hänsyn till barnets ålder och mognad. Samt framförallt att samtliga åtgärder ska ses utifrån barnets bästa. I likhet med BBIC och barnkonventionen.

2.6 BBIC– Barnets Behov I Centrum

Barnets Behov I Centrum (BBIC) är namnet på ett enhetligt system som används i utrednings-, planerings- och uppföljningsarbetet med barn och unga inom socialtjänsten (Dahlberg & Forssell 2006). Författarna beskriver syftet med BBIC på följande sätt:

”Syftet (med socialt arbete utifrån BBIC-perspektivet) är att stärka barns ställning, främja ett bättre samarbete med barnet och dess nätverk, skapa struktur och systematik i dokumentationen, så att insatser lättare kan följas upp samt bidra till ökad rättsäkerhet för klienten” (Dahlberg & Forsell 2006:13).

Vidare skriver författarna att BBIC bygger på nio grundläggande principer. Principerna betonar att socialt arbete med barn alltid ska ha barnet och dess bästa i fokus för att kunna bedöma om barnet är i behov av skydd och stöd samt vilka insatser som skall sättas in. Det är viktigt att ha detta i åtanke även när de vuxna i barnets omgivning har problem, vilket kan leda till att barnets upplevelse av situationen kan riskera att hamn i skymundan. Socialtjänsten måste arbeta för att involvera barnet och uppmuntra det till delaktighet, vilket inkluderar att med hänsyn till barnets ålder ska dess vilja och önskemål beaktas. Alla barn har rätt till likvärdiga möjligheter att utvecklas och förberedas för vuxenlivet, vilket innebär att socialarbetaren ska ha förmågan att identifiera barnets individuella behov av extra stöd beträffande utbildning och hälsa och tillgodose dessa behov med relevanta insatser (Dahlberg & Forsell 2006).

Författarna skriver vidare att BBICs teoretiska utgångspunkt är det utvecklingsekologiska, som innebär att för att kunna få en uppfattning om ett barns situation måste socialarbetaren beakta barnets närmiljö och föräldrarnas förmåga att tillgodose barnets behov. Detta är av största vikt då det finns klara samband mellan socioekonomisk utsatthet och fysisk och psykisk ohälsa. Goda relationer till andra i omgivningen kan vägas upp där föräldrarna brister, vilket också måste beaktas för att få en fullgod och sanningsenlig bild av ett barns situation. Enligt BBIC måste följande tre delar finnas med i varje barnutredning:

- Barnets behov
- Föräldrarnas förmåga
- Faktorer i familj och närmiljö

Socialarbetaren måste arbeta för att lägga sina förutfattade meningar åt sidan i utredningsarbetet. Både positiva och negativa faktorer i barnets omgivning ska kartläggas för att kunna göra en faktabaserad bedömning av barnets situation.

2.6.1 Husmodell av BBIC och dess alla viktiga delar

BBIC är ett komplext system och det kan vara svårt att få en greppbar bild av dess innebörd. Av den anledningen finns en metafor i form av BBIC som ett hus där alla delar fyller olika funktioner men alla behövs för att huset ska vara komplett och beboeligt (Dahlberg & Forssell 2006). Enligt författarna är det viktigt att se till att få med BBIC-husets alla delar under utrednings- handläggnings och insatsprocesserna i det sociala arbetet med barn. Detta för att de olika delarna kompletterar varandra väl och om man försöker plocka ut delar och bara använda vad man som socialarbetare anser relevant för sitt arbete så riskerar man att gå miste om viktiga aspekter av BBIC. Nedan följer en redogörelse över BBIC husets olika delar. Forskning är grunden som BBIC-huset står på. En viktig insikt som forskningen har kommit fram till på senare tid är att socialarbetare ofta fokuserar för mycket på föräldrarnas problem och för lite på hur dessa problem faktiskt påverkar barnet. Detta kan bero på socialarbetarens förutfattade meningar som alltid påverkar barnet på ett negativt sätt. Då är det viktigt att arbeta med att se helheten, alla delar i barnets liv och hur dessa samverkar.

Taket står för en mycket central del av BBIC vilken är triangeln, som är uppbyggd kring de viktiga delar i ett barnärende – barnets behov, föräldrarnas förmåga och faktorer i familj och miljö. Triangeln är tänkt att fungera som ett stöd i analysen av hur samspelet mellan olika faktorer i barnets liv fungerar och hur de påverkar barnets utveckling. I BBIC-huset finns olika rum som består av formulär, rutiner och möten. Dessa fungerar guidande för socialarbetare och talar om vilken information som behöver hämtas in genom hela ärendeprocessen. De är uppbyggda enligt den ovan nämnda triangelmodellen och utgår alltid från huvudprincipen att barnet ska sättas i fokus i samarbetet som ska ske mellan vårdnadshavare, olika professionella grupper och givetvis barnet själv. Husets dörr är en symbol för det IT-stöd som BBIC-användande kommuner kan få i arbetet med att skapa ett användarvänligt datasystem i handläggningsarbetet med de formulär som nämndes ovan. Värt att poängteras är att triangeln även kan ses som en nyckel och är den del man som socialarbetare bör närma sig först i början av arbetet med BBIC. Triangeln utgör ett centralt element i vad som är kärnan i arbetet, att fördjupa barnperspektivet och införliva det i varje del av socialt omvårdnadsarbete med barn (ibid.).

3 Teori och analysverktyg

I följande kapitel presenteras utvecklingsekologisk teori, empowerment och företräderskap vilka är de teorier primärdokumenterna analyserats utifrån.

3.1 Utvecklingsekologi

Den utvecklingsekologiska teorin är utformad av den rysk/amerikanska professorn Urie Bronfenbrenner som en reaktion på den, enligt honom, individcentrerade utvecklingspsykologin. Utvecklingsekologisk teorin påvisar istället mänsklig utveckling som produkt av interaktion mellan individen och dennes omgivningsfaktorer (Andersson 1982, Levin & Lindén 2006:85). Interaktionen anses ömsesidig då inte enbart miljöns påverkan på individen studeras utan individen ses även som subjekt som kan påverka delar av sin miljö. Exempelvis medverkar de nyblivna föräldrarna till barnets utveckling genom påverkan och stimulering (Andersson 1982). I undersökningar med utvecklingsekologisk ansats framhålls främst barnens utveckling. Bronfenbrenner betonar dock att utveckling är en livslång process och teorin är därför applicerbar på studier av utveckling i alla åldrar. I vuxen ålder är ekologiska transaktioner, då individen får en ny roll alternativt att den nuvarande rollen ändras, eller att miljön ändras, mycket intressant att studera. Dessa transaktioner medför sannolikt specifika förändringar i individens utvecklingsprocess, som när individen blir förälder eller får en ny anställning (ibid.).

Den utvecklingsekologiska teorin spänner över följande fyra analysnivåer; mikro-, meso-, exo- och makronivå vilka inte ska ses som hierarkiskt ordnade utan snarare, enligt Bronfenbrenner, som ryska dockor som omsluter varandra med en ständig påverkan och flöde mellan dem. Individens närmiljöer som exempelvis familjen, kamratgruppen, förskola och skola återfinns på mikronivå. Ett litet barn är endast medvetet om en närmiljö åt gången, den som den för tillfället befinner sig i, men lär sig snart att de olika närmiljöerna är sammankopplade och påverkar varandra. Samspelet mellan närmiljöerna utformar system på mesonivå. På exonivå återfinns de miljöer eller system som individen inte har direkt inflytande över men som i hög grad påverkar dennes utveckling. Lokala beslut och resurser som bl.a. kommuners utbud av föräldrastöd, förskolans och skolans personaltäthet, även föräldrarnas arbetsplats samt sociala status utgör exempel på exosystem som påverkar barnets utveckling. De tre nämnda nivåerna samspelar på en makronivå som präglas av samhällets politiska, ekonomiska, ideologiska och historiska värderingar (Levin & Lindén 2006; Andersson 1982). Bandet mellan en förälder och dennes barn utgör en viktig relation i barnets

närmiljö som ofta utgör den första primära utvecklingskontexten. D.v.s. den miljö där barnet lär sig via färdigheter och kunskaper från föräldern, att genomför allt mer komplexa aktiviteter. En positiv emotionell relation till föräldern är av stor vikt i detta samspel. Barnet blir på så sätt rustat och kan senare i en sekundär miljö, där barnet tillåts prova sina förvärvade färdigheter på egen hand, utvecklas vidare (Andersson 1982).

Författaren skriver vidare att vid studier av en individs utveckling, alternativt för att identifiera brister, måste dennes samtliga närmiljöer beaktas. Utvecklingsproblem i skolan behöver inte vara relaterat till just den aktuella miljön utan kan likaväl bero på hemförhållanden och vise varse. När problemet som hämmar individen i dess utveckling alternativt skapar ett negativt beteende kan förändringar i miljön skapa förändring hos individen. I närmiljön (på mikronivå) kan förändringar vara mer lättillgängliga som exempelvis modifiering av föräldraförmågan, genom föräldrautbildning, som medför förändringar för barnet. På makronivå är förändringar mer omfattande och därmed mer komplicerade för en enskild individ att åstadkomma.

Vidare skriver författaren att Bronfenbrenner intresserar sig inte för kvantitativ data eller medelvärden utan riktar ambitionen till att få en förståelse över hur något sker. Han menar att vetenskapen präglas av så mycket generella mönster att variationer inte uppmärksammas. På så vis erbjuder teorin en mycket användbar modell vid kartläggning och förståelse av den enskilda barnets individuella situation samt för utvärdering av insatser (Levin & Lindén 2006). BBIC är ett framstående exempel på hur denna teoris perspektiv tillämpas i praktiskt socialt arbete (Andersson 2002).

3.2 Empowerment och företräderskap

I SOU 2005 citeras författaren J. Rappaport med följande beskrivning av empowerment:

"Begreppet "empowerment" kan översättas med "ge makt åt", "bemyndiga" eller "sätta i stånd" och kan beskrivas som ett perspektiv och en process genom vilken individer, grupper och/eller samhällen tar kontroll över sina omständigheter och uppnår sina egna mål. Perspektivet innebär att det finns en mängd olika lösningar på komplexa sociala problem" (SOU 2005:48).

I Payne (2008) förekommer en annan beskrivning av syftet med empowerment:

"Empowermentpraktik hjälper individer och grupper att komma över sociala hinder för självförverkligande inom ramen för existerande sociala strukturer" (Payne 2008:419).

Författaren skriver att detta innebär att när socialarbetare använder sig av empowerment i form av en participativ praktik är man med och hjälper människor att stärka sina personliga resurser så att de kan utveckla sitt självförtroende och sin självkänsla och på så sätt erövra mer personlig makt. Detta resulterar i att de medverkande kan skapa mer realistiska förväntningar på sig själva och sin omgivning samt även öka de kunskaper och färdigheter de besitter, exempelvis sina föräldrafunktioner. Trots detta till synes tydliga fokus på föräldrarna i empowerment teorin är denna teori förenlig med BBIC-perspektivet då den syftar till att stärka föräldrarnas förmåga att tillgodose sina barns behov (SOU 2005). En ytterligare fördel med empowerment praktik i form av stöd- och självhjälpsgrupper med föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar är att det stärker föräldrarnas sociala färdigheter och stödgruppen ger dem nya sociala kontakter (Follesø 2007). Detta är en viktig del då denna grupp människor och då samtidigt deras barn ofta hamnar i social isolering (Hindberg, 2003).

Som komplement kan man som socialarbetare med fördel använda sig av företräderskap i det sociala arbetet med föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar. Trots en möjlig utveckling och stärkning av föräldern med intellektuell funktionsnedsättning kommer det att finnas vissa begåvningsbegränsningar hos dem som de inte kan övervinna. Ett exempel på detta kan vara svårigheten de kan uppleva att förstå innebörden i samtal vid möten med myndighetspersoner vilka inte sällan använder sig av ett mer avancerat fackspråkbruk än personer med intellektuella funktionsnedsättningar förstår (Follesø 2007). Vid sådana tillfällen kan det vara värdefullt för personer med funktionsnedsättning att ha med sig en socialarbetare som har en företrädarroll i syfte att vid behov träda in och föra dennes talan och förklara vad myndighetspersonen menar. Detta är en del av empowerment orienterat socialt arbete som är användbart med intellektuellt funktionshindrade personer (Payne 2008).

4 Metod

Nedan följer en beskrivning av vår förförståelse för ämnesområdet. Vidare beskrivs forskningsprocessen, vilken forskningsdesign uppsatsen har och vilka analysverktyg vi använt oss av i analysen av primärdokumentet. Slutligen beskriver vi uppsatsens trovärdighet beträffande validitet, reliabilitet och triangulering.

4.1 Förförståelse

Vi studerar på Socionomprogrammet med allmän inriktning och läste om föräldraskap och utvecklingsstörning i en kurs vilket väckte vårt intresse för ämnesområdet. Dessutom tror vi att en djupare förståelse och kunskap för dessa personers familjeförhållanden kan vara behövt och användbart i vårt framtida yrkesliv, vilket vi upplever att den tidigare kursen inte gav oss tillräckligt av.

4.2 Forskningsdesign

Denna studie är en kunskapsöversikt och valet av metod grundas på att den kan besvara det som uppsatsen avser behandla. Syfte var att få en ökad kunskap om vilka stödinsatser samhället erbjuder föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar och deras barn. Samt att undersöka huruvida dessa stödinsatser bidrar till att tillgodose barnens behov enligt BBIC. En kunskapsöversikt kan erbjuda en bredare överblick av forskningsläget inom ämnet till skillnad från om vi använt oss av kvalitativa intervjuer vilka genererar en djupgående information.

Kunskapsöversikter får allt mer utrymme inom forskningen. I takt med den snabba framväxten av nya forskningsdokument krävs även sammanställningar i form av kunskapsöversikter. Uppsatsen är en kombinatorisk kunskapsöversikt, d.v.s. att avsikten är att summera och integrera den befintliga kunskapen från de valda artiklarna. Vissa komparativa inslag återfinns dock då likheter och olikheter kommer att synliggöras (Backman 2008).

4.3 Tillvägagångssätt

Primärdokumenterna har samlats under v. 42-44 år 2011 då vi sökte i Ebsco Discovery Service som är en samlingsdatabas för databaserna Academic Search Elite, Artikelsök, PsychINFO, Social Services Abstract och Sociological Abstract. Vi använde oss av följande sökordskombinationer; mental retardation AND parent AND risk factor, vilket gav oss fem träffar. Sökorden intellectual disability AND parent AND risk factor, på samma databas gav noll träffar. Intellectual disability AND parent AND help program, också på samma databas gav 48 träffar. Som sista sökordskombination gav intellectual disability AND parent AND support program 185 träffar. Ett primärdokument fann vi på Sociological Abstracts, fem på PsychINFO och ett fann vi på ERIC. De fyra övriga primärdokumenterna fanns med på både PsychINFO och ERIC.

4.3.1 Urvalskriterier

Av alla träffar har vi valt 11 stycken primärdokument som var publicerade mellan åren 2002-2011. Valet av primärdokumentet baserades på att de var skrivna på svenska eller engelska och att abstract och titeln kunde relateras till uppsatsens syfte. Ytterligare ett urvalskriterium var att artiklarnas innehåll en metoddel, en empirisk del och en resultatdel samt att de var peer-reviewed, vilket innebär att de är granskade av andra forskare innan de blev utgivna. Slutligen var kravet på primärdokumentet att de behandlade ett eller flera av de tre temana vi valt att analysera utifrån, med hjälp av den kvalitativa bearbetningsmetoden hermeneutiska cirkeln.

4.3.2 Analysverktyg

Primärdokumentet har tolkats hermeneutiskt, d.v.s. att de teman som nämns inledningsvis utskiljts i texten. Vidare har vi gjort en växelvis tolkning mellan texten som helhet och enskilda tolkningar av de olika temana i ett spiralliknande mönster, den hermeneutiska cirkeln. Kvale & Brinkman (2009) skriver att när ett inre sammanhang kunde utläsas i texten, utan inre motsägelser, är tolkningen avslutad.

Vi har tolkat texten utifrån temana: Barns behov, föräldrarnas förmåga, faktorer i familj och miljö som i sin tur relaterades till helheten. Dessa analyserades med hjälp av de valda teorierna vilka är utvecklingsekologi, empowerment och företräderskap. De skilda temanas påverkan på varandra gav oss en mer heltäckande bild om adekvata stödinsatser för att tillgodose barnens behov och stärka föräldrarna i sin roll.

4.4 Uppsatsens trovärdighet

Reliabilitet och validitet är begrepp som är omdiskuterade inom kvalitativ forskning. En kunskapsöversikt kan ses som en kvalitativ studie i den form att primärdokumentet ersätter respondenter som dataunderlag. Forskaren blir både mätinstrument såväl som uttolkare i en kunskapsöversikt vilket kan komplicera bedömningen av validiteten i fråga om validitet och reliabilitet (Olsson & Sörensen 2007). Reliabiliteten beskrivs av författarna som överensstämmelse, att få samma resultat vid upprepade mätningar. Validiteten beskrivs vidare som förmågan mätinstrumentet har att mäta det som avses mätas. Därav uppstår ovannämnda komplikation. Enligt Larsson (2005) ökar trovärdigheten genom täta beskrivningar av forskningsprocessen så läsaren får en så klar bild av fenomenet som möjligt, som exempelvis rika citat i resultatdelen. Bryman (2002) skriver att läsaren bör även ges möjlighet att granska

hur forskningsprocessen genomförts för att kunna göra en egen bedömning av trovärdigheten. Genom att så tydligt som möjligt redogöra för tillvägagångssättet i varje fas i uppsatsen ger vi läsaren denna möjlighet.

Trianguleringar är användbara verktyg för att öka säkerheten och trovärdigheten. Detta kan ske på flera sätt, i uppsatsen berörs två olika alternativ; teoritriangulering och undersökartriangulering. Vid teoritriangulering används flera teoretiska perspektiv vid analyseringen för att få en mer nyanserad bild av fenomenet. I detta fall ett utvecklingsekologiskt perspektiv och empowerment. Undersökartrianguleringen syftar till att flera deltar i analysen vilket ökar säkerheten i resultatbilder då flera undersökare kan pröva varandras tolkningar (Larsson 2005). Båda författarna/undersökarna till uppsatsen analyserar samtliga primärdokument vilkas slutsatser sedan diskuteras och sammanställs under analys avsnittet. Vidare nämner Larsson (2005) ett fjärde alternativ för att öka trovärdigheten, designkontroll vilket behandlar olika typer av urvalsproblem som kan förekomma under undersökningsprocessen. Här kan tänkas att i den stor mängd av dokument som sökning i databaserna ger finns risken att andra adekvata dokument valts bort, då det inom ramen för en uppsats på denna nivå inte är möjligt att ta del av allt befintligt material. Slutligen nämner Larsson (2005) trovärdigheten hos forskaren, d.v.s. på vilka grunder som undersökaren utgår ifrån i informationssökningen så som erfarenhet, utbildning och teoretiska perspektiv. Inledningsvis redogörs författarnas förförståelse för ämnet, vilka kan påverka forskningsprocessen.

5 Presentation av primärdokument

I detta avsnitt följer en kort presentation av de valda primärdokumenterna. Dokumenten är kodade med förkortningen Pd (Primärdokument) och numrerade från ett till elva i kronologisk ordning från 2002 fram till 2011.

Pd 1: Titel: *Children of Mothers with Intellectual Disability: Stigma, Mother-Child Relationship and Self-esteem*. **Författare/årtal:** Tiffany S. Perkins, Steve Holburn, Kay Deaux, Michael J. Flory & Peter M. Vietze, forskare USA, 2002. **Syfte:** Att studera hur barn till föräldrar med utvecklingsstörning/intellektuell funktionsnedsättning ser på sin självkänsla och relationen mellan barnet och dennes moder. **Metod:** arton flickor och arton pojkar med varierande etnisk bakgrund besvarade ett frågeformulär om anknytning, föräldraförmåga,

uppfattning av moderns stigma och sin egen självkänsla utifrån graderade skalor. **Resultat:** Studien visar ett samband mellan barnets uppfattning om moderns stigmatisering och anknytningen till modern samt hennes förmåga att förmedla värme till sitt barn. Vidare att en osäker och ambivalent anknytning till modern genererar en lägre självkänsla hos de studerade barnen.

Pd 2: Titel: *Mothers with learning difficulties and their support networks.*

Författare/årtal: Gwynnyth Llewellyn & David McConnell, forskare Australien 2003.

Syfte: Undersöka kvantiteten och sammansättningen av det sociala nätverket som mödrar med utvecklingsstörning/intellektuell funktionsnedsättning har utifrån vilket stöd de får samt tillgängligheten av socialt stöd ur geografiskt perspektiv. **Metod:** Kvalitativa intervjuer.

Resultat: I undersökningen framkom att dessa mödrar inte lever i ett socialt vakuum men att de är generellt socialt isolerade. Få mödrar kan sätta stöd i relation till vänner och grannar, vilket antyder att de är socialt isolerade som i sin tur kan generera ödesdigra konsekvenser om något drastiskt sker i stödet från familjemedlemmarna.

Pd 3: Titel: *Self-advocacy and supported learning for mothers with learning difficulties.*

Författare/årtal: Tim Booth & Wendy Booth, forskare Storbritannien 2003. **Syfte:** Ge en beskrivning av samt en utvärdering av SPL, ett program som ger personlig support till mödrar med utvecklingsstörning/intellektuell funktionsnedsättning. **Metod:** Observationsstudie i stödgruppen som SPL programmet har. **Resultat:** SPL-programmets mest effektiva aspekt visar sig vara möjligheten att i en trygg stödgrupp dela sina erfarenheter och prestationer. Ett samband kan urskiljas vad gäller att fler mödrar ser möjligheten att förändras och utvecklas, något som tidigare varit svårt då det är vanligt att uppleva en hopplöshet när livet är fyllt med hinder och nederlag.

Pd 4: Titel: *"Parenting With Support": The View and Experiences of Parents With Intellectual Disabilities.* **Författare/årtal:** Beth Tarleton & Linda Ward, forskare Storbritannien 2007.

Syfte: Lokalisera och beskriva exempel på positiva metoder för att stödja föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar och deras barn i Storbritannien. **Metod:** Fältstudie som omfattande 30 föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar i länderna England, Skottland och Wales. **Resultat:** Med adekvata stödinsatser kan föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar få hjälp till att stödja varandra för att utveckla ett

förtroende samt ett större positivt engagemang till professionella och myndigheter som ansvarar för barnens välbefinnande.

Pd 5: Titel: *Mothering with Intellectual Disabilities: Relationship Between Social Support, Health and Well-Being, Parenting and Child Behaviour Outcomes.* **Författare/årtal:** Marjorine Aunos, Maurice Feldman & Georgette Goupil, forskare Kanada 2008. **Syfte:** Granskning av sambandet mellan moderns sociala stöd, psykiskt välbefinnande, föräldraförmåga, hemmiljöns kvalité och barns problem beteenden. **Metod:** semi strukturerade intervjuer genomfördes med 32 mödrar med intellektuella funktionsnedsättningar samt att de besvarade en enkät med frågor gällande demografi och sociala stödinsatser. **Resultat:** En signifikant korrelation mellan stress (genererat av föräldraskapet) föräldraförmågan och barns problembeteende återfanns i studien. Författarna drar slutsatsen att aspekter som föräldrarnas hälsa (såväl psykisk som fysisk) och stressnivå (genererat av föräldraskapet) i kombination med vardagslivet i övrigt samt föräldraförmågan ska beaktas vid utformandet av individanpassat stöd för mödrar med intellektuell funktionsnedsättning.

Pd 6: Titel: *Review of Parent Training Interventions for Parents with Intellectual Disability.* **Författare/årtal:** Catherine Wade, Gwynnyth Llewellyn & Jan Matthews, forskare Australien 2008. **Syfte:** Få en överblick över hur effektiva föräldrautbildningar är som insats för föräldrar med utvecklingsstörning/intellektuella funktionsnedsättningar samt hur väl studierna överensstämmer med rekommendationer om framtida forskning från tidigare publikationer. **Metod:** Kunskapsöversikt baserat på publikationer från 1994 fram till 2008 som samtliga är peer-reviewed. **Resultat:** Studien framhåller beteendeterapi i hemmet som en effektiv metod vid arbete men föräldrar med utvecklingsstörning/intellektuella funktionsnedsättningar. Det konstateras dock att det finns bristande kunskap ang. interventionernas resultat, vilket författarna menar är signifikant med andra föräldraskaps interventioner.

Pd 7: Titel: *The 'Mother' behind the Mother: Three Generations of Mothers with Intellectual Disabilities and their Family Support Networks.* **Författare/årtal:** Rannveig Trausadottir and Hanna Björg Sigurjonsdottir, forskare Island, 2008. **Syfte:** Att undersöka hur det sociala nätverket kring en mamma med intellektuella funktionsnedsättningar ser ut och hur nätverket hjälper mamman i uppfostran av sina barn. **Metod:** Kvalitativ metod användes för att studera

18 mödrar och deras barn under åren 1950-2005. Data samlades in under deltagande observation och djupintervjuer med mödrar, deras barn, partners, släktingar och professionella. **Resultat:** Studien indikerar att tack vare att föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar har tillgång till företrädare vid kontakt med samhällets servicesystem så har behovet av hjälp från närstående släktingar minskat.

Pd 8: Titel: *"Healthy start." A National Strategy for Parents With Intellectual Disabilities and Their Children.* **Författare/årtal:** David McConnell*, Jan Mathews, Gwynnyth Llewellyn, Robyn Mildon och Gabrielle Hindmarsch, forskare Australien, * = forskare Kanada, 2008. **Syfte:** Att beskriva metoden *"Healthy start."*, en metod för att öka samhällets förmåga att stödja föräldrar med intellektuella funktionshinder så deras barn kan få en god start i livet. **Metod:** Artikeln beskriver en kvasi-experimentell försöksstudie på tre och ett halvt år, i form av en nationell strategi för att bygga upp Australiens samhällstjänsters kapacitet att hjälpa föräldrar med intellektuella funktionshinder. **Resultat:** Undersökningen påvisade ett stort behov av utbyggnad av kapacitet i samhället att kunna stödja föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar och deras barn.

Pd 9: Titel: *Parental Cognitive Disabilities and Child Protection Services: The Need for Human Capacity Building.* **Författare/årtal:** Sandra T. Azar, Kristin N. Read, forskare USA 2009. **Syfte:** Rapporten syftar till att redogöra för behovet av kapacitetsuppbyggnade samhällsinsatser för att öka effektiviteten inom samhällsstöd för barn till föräldrar med intellektuella funktionshinder. **Metod:** Rapporten sammanställer befintliga bevis för att det finns ett behov av kapacitetsutökande inom samhällsstöd för barn till föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar. **Resultat:** Med ökade kunskaper hos socialarbetare om bra samhällsstöd för barn kommer enligt studien föräldraskapet att fungera bättre för föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar. Det i sin tur leder till att föräldrarna oftare får behålla sina barn, samt färre fall av utbrändhet hos personal inom samhällsservice.

Pd 10: Titel: *Planned pregnancy, planned parenting: enabling choice for adults with disability.* **Författare/årtal:** Jennifer Conder, Birgit Mirfin-Veitch, Jackie Sanders och Robyn Munford, forskare Nya Zeeland 2010. **Syfte:** Att höra föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar berätta om hur det gick till när individerna valde att bli föräldrar och vilken information de erhöll i samband med detta. **Metod:** Kvalitativ metod i form av intervjuer med dessa föräldrar om deras graviditet, den hjälp och stöd de fick efter barnets

födelse. **Resultat:** Vuxna med intellektuella funktionsnedsättningar behöver få information om hur de kan kontrollera sin fertilitet för att kunna fatta medvetna beslut om att eventuellt bli förälder. Vidare behöver de få hjälp med att realistiskt överlägga hur de kan komma att klara att ta hand om ett barn för att kunna få rätt stöd att klara föräldrarollen väl.

Pd 11 Titel: *Parenting Training for Intellectually Disabled Parents: A Cochrane Systematic Review.* **Författare/årtal:** Ester Coren, Manuela Thomas and Jemeela Hutchfield, forskare Storbritannien 2011. **Syfte:** Att testa stödinsatser för föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar i form av träning av föräldraförmågan för att se om deras föräldraförmåga ökar. **Metod:** Randomiserade kontrollerade försök för att jämföra samhällseliga stödinsatser i form av föräldraträning för föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar med vanlig föräldraomsorg eller med en kontrollgrupp. **Resultat:** Föräldrarna i försöket visade på ökad föräldraförmåga efter studien.

6 Resultatredovisning och analys av empiri

Empirin analyserades med hjälp av utvecklingsekologisk teori samt empowerment- och företräderskapsteori utifrån vår frågeställning. Presentationen av analysen är indelad i tre temadelar. Alla citat är skrivna i 10p och de citat som överstiger 40 ord har ett eget stycke i texten. Vi vill poängtera att dessa resultat inte är gällande alla föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar och att riskfaktorer även kan förekomma för barn som inte har föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar.

6.1 Tema ett: Barnets behov

Det första temat vi kommer att presentera analysen av är *barnets behov* utifrån vår forskningsfråga: *Vad karakteriserar bra insatser för att stödja föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar för att kunna tillgodose deras barns behov utifrån BBIC-perspektivet?* Att stödja föräldrarna i de specifika avseenden av föräldraskapet där deras intellektuella funktionsnedsättning stjälper deras föräldraförmåga och där barnet blir lidande av detta ska alltid vara fokus för de professionella som arbetar med föräldrar med intellektuell funktionsnedsättning och deras barn (Tarleton & Ward 2007).

Dessa föräldrar har behov av att få tydlig information redan innan en graviditet är påtänkt om hur man kontrollerar sin fertilitet och vad ett föräldraskap innebär, samt vilka realistiska

möjligheter de har att framgångsrikt kunna uppfostra och behålla vårdsnaden om ett barn. Denna preventiva stödinsats leder till fler lyckade föräldraskap och bättre förutsättningar för att barnet ska få en bra livssituation enligt forskning från Nya Zeeland (Pd 10).

Vidare belyser de utvalda artiklarna vikten av att sätta in stödinsatser tidigt under barnets första levnadstid. Då det är det mest effektiva sättet för att motverka att riskfaktorer som vanvård, utvecklingsförsening och problembeteende som kan leda till fosterhemsplacering för barn till föräldrar med intellektuell funktionsnedsättning. Samtidigt ökar barnets chanser att få ett hälsosamt liv och möjlighet att få växa upp i sin biologiska familj: *"This approach safeguards the children, who are, rightly, the primary object of concern for services. But it also recognizes the importance of the parents' love for their children and the children's right to live with their families."* (Pd 4:201), vilket enligt ett flertal av de studerade artiklarna var ett primärt mål för föräldrarna och bidrog till deras deltagande i stödinsatserna för att förbättra sin föräldraförmåga och förbättra levnadsförhållandena för sina barn (Pd 8, Pd 9, Pd 11).

Föräldrar med intellektuell funktionsnedsättning är enligt ett antal av den utvalda artiklarna väldigt ofta socialt isolerade, vilket också leder till att deras barn också blir det (Pd 2, Pd 3). Det är väldigt viktigt att se till att dessa föräldrar blir väl integrerade i samhället för att deras barn ska få tillräcklig stimulans för att undvika att barnen blir utvecklingsförsenade, vilket framkommer i följande utsaga i Pd 2:

" (...) mothers with LD's given the universal concern about the well-established link between child maltreatment and social isolation, and poor developmental progress when children are isolated to the community. (...) when there are children involved, ensuring the mothers are well integrated within their community seems particularly critical." (Pd 2:32).

Ett effektivt sätt att motarbeta social isolering för både förälder och barn är att de deltar i en självhjälpgrupp där föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar stödjer varandra och tar med sig sitt barn dit så det får träffa andra barn. Andra fördelar är att föräldrarna tränas i sociala färdigheter som de kan lära sina barn, utökar sitt sociala nätverk och knyter kontakter att ta med sig utanför stödgruppen (Pd 3, Pd 9).

Att se till att det tidiga stödet fortlöper och blir långvarigt bidrar till ett ännu bättre skydd mot framtida negativ utveckling för barnen (Pd 4, Pd 9). Dessa stödinsatser anpassas kontinuerligt efter barnets stigande ålder. Högre upp i barnets ålder behöver föräldrarna hjälp att lära sig att säga nej på ett bra sätt och att sätta gränser för att kunna hantera sitt barns beteende, vilket samtidigt också minskar föräldrastressen som hindrar föräldern från att kunna få ut det bästa möjliga av sin föräldraförmåga, vilket belyses i följande citat *"(...) problem behaviour were more*

common among the older children in the sampel. (...) equipping mothers with skills to implement positive and consistent parenting styles may result in a reduction of child problem behaviours and in turn, reduce parenting stress” (Pd 5:328).

I de utvalda artiklarna påtalas en risk för barnets utveckling av en god självkänsla på grund av otrygg anknytning till sin förälder med intellektuell funktionsnedsättning. Med stödinsatser som fokuserar på att lära föräldern att ge barnen varm och kärleksfull omsorg där föräldern lyssnar, accepterar, stödjer och bryr sig om sitt barn kan skapa goda förutsättningar för att en trygg anknytning kommer till stånd barn och förälder emellan. Det är också av stor vikt att socialarbetaren förklarar för barnet vilka begränsningar föräldern har för att öka barnets förståelse och möjliggöra en bättre relation (Pd 1). Vidare är det särskilt viktigt att barnet utvecklar en stark och mångfacetterad identitet, där en annan del av identiteten kan träda in och kompensera för den brist på identifikation som ett barn kan uppleva gentemot sin vårdnadshavare. Följande citat påvisar att barnen utvecklar en trygg anknytning till någon annan närstående person så som en lärare, släkting eller socialarbetare kan också vara till stor hjälp i detta och skapa bättre förutsättningar för att barnet får ett bra framtida liv som en trygg individ ”(...) if the child was attached to at least one other adult besides their parent or parents, this could compensate for lack of competence on the part of the parent” (Pd 7:332).

6.1.1 Analys utifrån de valda teorierna

Här följer en analys tema ett: att möta barnets behov.

Utvecklingsekologi

Enligt Andersson (1982) måste närmiljöns påverkan tas med i beräkning vid studier av en individs utveckling. Detta belyser ett flertal av de utvalda forskningsrapporterna då de påpekar vikten av att ta med faktorer som närmiljön, familjen, föräldrarna och barnet för att kunna skapa individuellt anpassade stödinsatser som passar barnets nivå: Detta uttrycks som följer i Pd 6 ”A third generation of research is needed to focus on child, parent, family and environmental influences on intervention outcomes. Knowledge from such research will enable design of interventions to target the individual needs of parents and their children” (Pd 6:364). Dessa bör stödja viktiga aspekter av föräldraskapet förutom barnskötsel, såsom att lära sig sköta ett hem och sin ekonomi väl, samt sköta kontakter med skola, sjukvård och andra myndigheter. (Pd 6, Pd 5).

På mikronivå är det enligt den utvalda forskningen väsentligt att stödja föräldern emotionellt och vid behov vägleda dem till rätt vård då depression hos föräldrar påverkar föräldraförmågan negativt och leder till att föräldern inte kan ta till sig stödinsatser eller lära

sig nya föräldrafärdigheter (Pd 6, Pd 3). Forskningen tar även upp att det är viktigt att föräldern med intellektuella funktionsnedsättningar kan hantera sitt liv bättre som i sin tur påverkar hur de bemöter sitt barn. En annan viktig aspekt är att bandet mellan barnet och föräldern får det stöd det behöver så att barnet kan utveckla en trygg anknytning till sin vårdnadshavare (Andersson 1982). Saknar barnet en trygg anknytning till sina vårdnadshavare är det av största vikt att barnet kan skapa en trygg anknytning till någon annan närstående vuxen, vilket kan kompensera en bristande föräldraförmågan i vissa avseenden och hjälpa barnet att utveckla en bra självkänsla och en stark mångfacetterad identitet (Pd 7, Pd 1).

På mesonivå bör stödet fokusera på att föräldern och barnet inte är socialt isolerade utan väl integrerade i samhället för att barnet ska få rätt stimulans och utvecklas väl (Pd 3). Exo- och makronivån berörs genom att föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar ansluter sig till stödjande självhjälpgrupper och eventuellt samtidigt få någon som företräder dem i olika situationer. Företrädaren bevakar föräldrarnas intressen gentemot till exempel myndigheter och rättsväsendet och i och med detta kan denna grupp människor komma samman och stärka sin ställning i samhället. Det är viktigt att stödpersoner som arbetar med denna målgrupp är beredda att lyssna och lära av föräldern för att de ska kunna berätta vad de har för behov av stöd och hjälp för att kunna utveckla bästa möjliga typ av stödsatser. Enligt en forskningsartikel är föräldrarna själva mest kunniga beträffande sin egen situation och vet vilka stödbehov de har, som framkommer i följande citat: *"(...) themselves are the best teachers of what their needs are and how we can meet them. (...) all the good ideas have come from the parents themselves"* (Pd 3:167).

Empowerment

Empowerment syftar till att starta ovan nämnda självhjälpgrupper med individer i samma situation och med samma behov för att stärka deras självförtroende och ge dem verktygen att förändra sin egen situation. Trots fokus på föräldrarnas situation så bidrar denna teori också till att förbättra barnets situation då deltagande i empowermentgrupper stärker föräldrarnas förmåga att tillgodose sina barns behov (SOU 2005:123). Detta poängteras i den valda forskningen: Att stödja föräldern är att stödja barnet. Kan föräldern hantera sitt liv bättre så kan den hantera sitt barn bättre. Empowerment är en bra insats för att stödja mammorna så de kan klara sina liv bättre och då även klara sina barn bättre. I Pd 3 uttrycks detta som följer: *"(...) supporting parents supports children: that helping mothers better cope with their own lives will help them better cope with their children."* (Pd 3:188).

Enligt en forskningsrapport från Storbritannien är den mest väsentliga skillnaden mellan vanligt stödjande arbete med att utveckla målgruppens föräldraförmåga och kunskaper i att sköta sitt barn och empowerment inriktat stödarbete vem som bestämmer vad som ska göras i stödarbetet och vad som behöver förbättras i föräldraförmågan (Pd 3). Vidare framhåller rapporten att faktumet att föräldrarna själva är medbestämmande gör att stöd baserat på empowerment ofta är mer motiverande för fortsatt deltagande av föräldrarna. Andra stödmodeller har haft svårigheter med att upprätthålla ett ihållande deltagande, som framkommer i följande citat: *"Keeping families involved is cited as a common problem by most support programmes"* (Pd 3:173). Denna positiva syn på empowerment förstärks av att deltagarna i grupperna upplever en social gemenskap vilken de har roligt i. Författarna skriver: *"They liked coming, had made new friends, enjoyed the activities and wanted it to continue running. It's fun and the company's great. You get the chance to learn new skills"* (Pd 3:186). Vidare skriver författarna att andra fördelar var att de oftare känner ömsesidig respekt och tillit med de andra deltagarna och ledarna samt att de verkligen blir lyssnade på. Stödinsatserna baseras på kommunikation och samarbete istället för att föräldrarna bara ska göra som instruktören säger utan att kunna påverka situationen

Empowerment bygger självförtroende hos föräldrarna med intellektuell funktionsnedsättning genom att de i gruppen känner sig värdefulla när det märker att de kan hjälpa andra, och när de ser att de inte är ensamma i sin situation (Pd 3). Denna gemenskap och samhörighetskänsla leder till att de minskar sin egen och sina barns sociala isolering, tränar sig i sociala färdigheter och ger barnen en möjlighet att få göra detsamma då de träffar andra barn i barnpassningsgruppen (Pd 3, Pd 8). Att minska social isolering är väsentligt för föräldrarna då den påverkar föräldraförmågan negativt och försämrar förmågan att ta till sig nya lärodomar ifrån de stödinsatser de erhåller (Pd 5, Pd 3).

6.2 Tema två: föräldraförmåga

Följande avsnitt presenterar analysen av det andra temat vilket är *föräldraförmåga*. Analysen sker utifrån frågeställningen: *Vad karaktäriserar bra insatser för att stödja föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar för att kunna tillgodose deras barns behov utifrån BBIC-perspektivet?*

Det är viktigt att i stödjande arbete med föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar hjälpa dem att utveckla en varm, kärleksfull omsorg där de lyssnar, accepterar och stödjer sina barn för att de ska kunna utveckla en trygg anknytning till sina föräldrar vilket stärker deras

självkänsla och positiva syn på livet i sin helhet. Detta möjliggör ett samarbete mellan stödpersonen och föräldern för att sätta upp och arbeta för att uppnå mål för familjen. I Pd 1 skriver författarna: *"(...) the social service agency working from which the family receives services can play a role in helping the child understand the realities and dispel mother to maintain the goals of the family"* (Pd 1:309).

Stödarbete med föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar behöver fokusera på att stärka föräldrarnas sociala tillvaro och sociala förmåga då de och deras barn ofta är socialt isolerade, vilket kan påverka barnets utveckling på grund av för lite stimulans. Detta är särskilt relevant då risken för social isolering är förhöjd i de familjer med en ensamstående förälder med intellektuell funktionsnedsättning som har släkten på långt avstånd och få långvariga relationer enligt forskning från Australien. I Pd 2 skriver författarna:

" (...) the well-established link between (...) social isolation and poor developmental progress when children are isolated in their community. (...) However, when there are children involved, ensuring the mothers are well integrated in their community seems particularly critical. (...) Of particular concern is that group of single mothers who live alone and who have fewer long-term relationships which offer emotional support. The challenge is to devise ways in which these mothers - with fewer family members living close by - can be assisted to develop local, community-based support networks to help in the demanding task of raising children" (Pd 2:29, 32).

Stödinsatser kan skapas med självhjälsgrupper som med fördel är separata kvinnogrupper. Då föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar till största delen är ensamstående mammor, som föredrar denna typ av grupp och då dessa mammor inte alltför sällan utsatts för misshandel av olika slag utav män (Pd 3, Pd 3). Syftet med självhjälsgrupper är att deltagarna ska hjälpa varandra att komma över sin osäkerhet och utveckla en mer positiv självkänsla (Pd 3). Enligt två forskningsartiklar hade föräldrarna ofta tidigare upplevelser av negativa kontakter med myndighetspersoner och är därför ofta rädda för att involvera sig hos dessa, främst på grund av oron för att bli av med vårdsnaden om sina barn. Därför kan empowermentinriktat stödarbete vara ett framgångsrikt alternativ till stöd för dessa föräldrar, vilket följande citat beskriver: *"Many of these parents had had previous, negative, interactions with staff from these teams, which had resulted in their disengagement from services. This often triggered a vicious circle, as the disengagement itself reinforced the practitioner's belief that they could not be good enough parents."* (Pd 4:198). *"The fear of having their children taken away often drives them into regarding professionals as a threat and into avoiding settings where they might come under scrutiny"* (Pd 3:173-174).

Vidare bör stödet baseras på individanpassade stödinsatserna, respekt, självbestämmande och motivationsarbete för bästa möjliga utfall. Föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar

lär sig lika mycket av andra föräldrar i samma situation som av professionella instruktörer, vilket ytterligare stödjer empowermentorienterade insatser med självhjälpgrupper. Tre grundpelare för framgångsrikt stödarbete med självhjälpgrupper presenteras i följande citat hämtat från forskning i Storbritannien (Pd 3):

”Successful learning outcomes have been linked to programmes that give parents access: (to) real opportunities for inclusion in the process of deciding what sort of services are provided and how; voice (threw) a say how the programme is run and the feeling of being listened to; and ownership (threw) a belief that what they are doing is worthwhile. This called for responsiveness to the mothers’ own priorities and adaptability in planning their individual learning programmes” (Pd 3:168).

Författarna skriver också att det är lika viktigt för föräldrarna att de förbättrat sin föräldraförmåga som att de stärker sitt självförtroende och lär sig bemästra sin ångest. Detta för att föräldrarna behöver vara psykiskt välmående för att kunna utnyttja sina hela föräldraförmågor.

Enligt samma forskning som citerats ovan finns det ingen av alla nämnda styrkor och fördelar i speciella stödinsatser med föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar som kan ersätta betydelsen av en tillitsfull nära relation mellan stödpersoner och föräldrar som skapas över längre tid. Detta kan tyvärr förhindras på grund av kravet på stödpersoners professionalitet, som framgår i följande citat:

”(...) there is no substitute for close, personal knowledge of a mother and her family built up over time through a trusting relationship based on give-and-take in which the worker gets to know the mother as the mother gets to know the worker. Empathy comes from this kind of engagement rather than “assessment”. The professional injunction not to get personally involved with clients is a major barrier to effective support” (Pd 3:176).

I Pd 9 skriver författarna att de professionella stödpersonerna behöver utforma flexibla stödinsatser då stödet med fördel behöver sättas in under längre tid för att vara effektivt och kunna motverka framtida risker för barnets utveckling och välbefinnande. Samtidigt behöver dessa ha förtroende för att föräldrarna ska lyckas och därför sätta upp realistiska förväntningar på dem.

Det finns enligt de utvalda artiklarna bevis för att vissa typer av praktiska omständigheter gynnar möjligheter för att inläring av föräldrafärdigheter för föräldrar med intellektuellt funktionsnedsättningar ska fungera väl. Dessa presenteras i följande citat :”(...) strategies to be known to be effective with parents intellectual disability, with an emphasis on behavioural teaching strategies such as task analysis, modelling and repeated practice” (Pd 6:360). En viktig aspekt i lärandet av praktiska föräldrafärdigheter är att de bryts ner i mindre beståndsdelar och att föräldrarna lär

sig generalisera färdigheterna så de kan använda dessa i andra miljöer och vid andra tidpunkter (Pd 5, Pd 11).

6.2.1 Analys utifrån valda teorier

Under detta avsnitt följer en analys av tema två: föräldraförmåga.

Utvecklingsekologi

Inledningvis återges ett citat som beskriver utvecklingsekologins koppling till uppsatsens ämne: *"Situating within an interpretive paradigm (...) Bronfenbrenner's ecological framework to explore the parents' experience from a range of perspectives including their own, that of their family and/or support people and of lawyer and disability and family services"* (Pd 10:107). Ovanstående citat är hämtat ur en forskningsrapport från Nya Zeeland och stödjer forskningsrapporten från Storbritannien (Pd 3) som tar upp att stödinsatser för föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar ska utformas tillsammans med föräldrarna själva för att de känner till sin situation bäst med alla faktorer som påverkar deras föräldraförmåga.. Utvecklingsekologin lyfter som tidigare nämnts fram sambandet mellan miljö och individ. Detta tas upp i en forskningsrapport från Kanada (Pd 5) där resultatet visar att föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar oftare än övriga populationen lever i sämre psykosociala förhållanden, vilket leder till en försämrad hälsa som sin tur leder till försämrad förmåga hos föräldern. En studie från Australien (Pd 6) belyser samma fenomen och menar att socioekonomisk status har större betydelse för föräldraförmågan än vad IQ har. Denna faktor behöver tas med i planerandet av stödinsatser för föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar för att kunna individanpassa stödet, något som även motverkar föräldrars avhopp från av de frivilliga stödinsatserna.

Empowerment och företräderskap

Enligt en artikel (Pd 9) kan föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar ha svårt att kunna uttrycka sina behov av stöd och därför behöva hjälp med att. Vilket i så fall skulle underminera empowerment insatsers förmåga att stödja dem. Dock står detta påstående i bjärt kontrast mot resultatet i en annan artikel vilken visar att föräldrarna vet bäst vilket behov av stöd de har och att stödpersoner bör lyssna på deras önskemål då alla bra idéer till stöd och hjälp har kommit från föräldrarna själva (Pd 3), vilket är vad empowerment orienterat stöd grundas på. Enligt följande citat ur samma forskningsartikel från Storbritannien är följande aspekter: att öka medvetenhet, självhjälp och att börja handla gemensamt ledorden i empowermentarbete med denna målgrupp:

”Slightly there are three aspects to self-advocacy: awareness, self-help and mutual action. Awareness comes from people getting together, making new friends, sharing their experiences and learning from each other. From out of this they begin to understand that others too endure the same anger, frustration and troubles. They see they are not alone. The weekly support group serves this function” (Pd 3:182-183).

Skillnaden mellan annat stödarbete med denna målgrupp och empowerment kan summeras i följande citat från samma forskningsartikel som ovan: *”The crucial difference between advocacy support and parenting training or assessment is who sets the agenda” (Pd 3:184)*. Enligt samma artikel från Storbritannien föredrar föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar empowerment för att de upplever stödet från stödpersonerna mer inriktade på samarbete med dem och inger betydelsefullt förtroende och respekt som ligger till grund för lyckade stödinsatser. I Pd 4 framkommer att en primär fördel med empowerment var enligt föräldrarna att det stödet bevarar deras möjlighet att få ha vården om sina barn och rätten till ett familjeliv och hjälper dem att klara av de skyldigheter och ansvar som följer med föräldraskapet. Föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar får större kontroll över sina liv och högre livskvalitet med empowerment som stödgivande insats enligt forskning från USA (Pd 9).

Det primära syftet med att använda empowerment vid stödinsatser för föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar är att stärka deras egen individuella förmåga och att de kan göra framsteg i att bemästra de omständigheter som de lever i samt att kunna ta hand om sina barn på ett fullgott sätt (Pd 4). Detta går förlorat om föräldrarnas inlärning betygsätts, vilket beskrivs i följande citat: *”Accreditation is not always appropriate for marginalized groups of learners because it can skew the learning process towards goals that are not relevant for them. (...) to erect qualification barriers is fundamentally to miss the whole point of self-advocacy” (Pd 3:176)*. I samma artikel framkommer att insatserna syftar samtidigt till att stärka självkänslan och förmågan hos föräldrarna i empowerment orienterade stödinsatser. Att använda betyg kan som ovan nämnt tänkas resultera i att föräldrarnas fokus flyttas från att utveckla sin föräldraförmåga för att kunna tillgodose sina barns behov och istället fokuserar på att erhålla höga betyg och bekräftelse genom dem (Pd 3).

Företräderskap är nära besläktat med empowerment och används med fördel i arbetet med att stödja föräldrarna i de situationer de upplever vara övermäktiga deras förmåga, såsom i möten med socialsekreterare eller i rättsprocesser för att få behålla sina barn (Follesø 2007; Pd 4). Det är enligt de valda artiklarna en metod som uppskattas av föräldrarna då den ger dem en trygghetskänsla av att någon bistår dem med att bevaka deras intressen och stärker deras

position gentemot organisationer och professionella i samhället vilket beskrivs i nedanstående citat i en av artiklarna:

”These practitioners played a vital role in helping parents understand what was happening and what was required of them (to be good enough parents to be able to keep their children). They also worked to ensure that the parents’ voices were heard. They acted as “interpreters” or mediators on their behalf: explaining what was happening in easier language or asking other professionals to explain things more clearly” (Pd 4:199).

Det är inte endast de professionella stödpersonerna som kan anta en företrädarroll för föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar. Enligt en studie från Island är det vanligt att en närstående släkting tar denna roll och detta stöd fyller en betydande funktion för att det ska vara möjligt för föräldrarna att kunna behålla vårdnaden om sina barn, vilket de själva är medvetna om (Pd 7). Detta måste de instanser som också verkar för föräldrarna och deras barns bästa ta i beaktning och uppmuntra genom att samarbeta med de som företräder föräldrarna exempelvis nära släktingar.

6.3 Faktorer i familj och miljö

I detta avsnitt följer analysen av det tredje temat vilket är *faktorer i familj och miljö*. Analysen sker utifrån frågeställningen: *Vad karaktäriserar bra insatser för att stödja föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar för att kunna tillgodose deras barns behov utifrån BBIC-perspektivet?*

Vid genomgång av samtliga primärdokument kan ett tydligt mönster urskiljas. Det sociala nätverket och då främst av nära anhöriga och dess stöd är enligt flera forskare direkt avgörande för föräldraförmågan hos föräldrarna. I Pd 7 påvisas ett direkt samband med det sociala nätverkets stöd och rätten till vårdnad. I artikeln förekommer följande citat för att påvisa sambandet mellan ett väl fungerande socialt nätverk och förutsättningarna för att behålla vårdnaden om barnet: *”..., the role of the extended family still remained critical to retain custody of children, ensure successful parenting, and continuing family life” (Pd 7:336).* Vidare betonar författarna till samma artikel ytterligare betydelsen av stöd i föräldrarnas nära omgivning genom att använda begreppet *the ‘mother’* som författarna beskriver på följande sätt.

“The ‘mother’ was a strong woman who both supported and empowered the mother with intellectual disability and played an important role in her life. The ‘mother’ was the mothers key support person, the one she trusted the best, and felt the most comfortable seeking help from” (Pd 7:336).

Citatet följs av en signifikant korrelation mellan de mödrar som har stöd av *the 'mother'* och fick därför även behålla vårdnaden om sina barn. Medan alla mödrar vars barn omhändertogs saknar det viktiga stödet som *the 'mother'* kunde ge .

Den isländska studien (Pd 7) genomsyras av omhändertagande av barnen då samtliga mödrar som representerar den yngre generationen, med barn födda år 1990 och framåt, bar på en rädsla för att barnen skulle omhändertas. Rädslan kan anses befogad då samtliga barn till mödrarna i den äldre generationen var omhändertagna. Dessutom berättar två av mödrarna hur myndighetspersoner konstant påminner dem om att de har makten att omhänderta barnen om mödrarna inte agerar i enlighet med deras instruktioner.

Som tidigare nämnts visar flera artiklar liknande samband. I en studie från Australien (Pd 2) beskrivs även den stora betydelsen av vänner, bekanta och grannar. Författarna menar att även om individen har ett stort familjenätverk så utgör vänner och bekanta en signifikant betydelse som inte kan återfinnas inom familjen. De skriver:

"Specifically family members appear to play an important role in helping individuals to cope with life transitions. In contrast, friends play a pivotal role in helping individuals to cope with life's unpredictable crises. (...), mothers with LD's (learning difficulties) may be particularly vulnerable with no friends in their lives" (Pd 2:19).

I samma artikel framkommer att brist på socialt nätverk utom familjen medför risker för föräldern vid uppkomst av en krissituation eller om det sker drastiska förändringar inom familjenätverket.

För att stärka föräldraförmågan måste även aspekter som faktorer i individens närmiljö involveras. I Pd 6 sammanställs sju studier och endast i tre av dessa ses faktorer gällande familj och miljö som möjliga aspekter till att påverka interventioners resultat. Frågan som författarna anser bör ställas vid utvärderingar av insatser är: *"(...), what contextual influences such as child, parent, family and environmental factors have an effect on the success (or otherwise) of parenting interventions for parents with intellectual disability?"* (Pd 6:362). För trots att knappt hälften av de utvärderade insatserna ser över dessa faktorer finns omfattande forskning som tyder på att yttre faktorer indirekt påverkar föräldraförmågan genom exempelvis generering av stress. I Pd 4 framgår det tydligt att forskarna ser över dessa aspekter:

"Parents with ID (intellectual disabilities) are more likely than other parents to be living in socially disadvantaged circumstances. So the parents in our study were being supported not only to develop aspects of their parenting skills, but also to overcome wider problems, such as poverty, debt, and poor housing, which were adversely affecting their ability to parent to the best of their ability" (Pd 4:197).

6.3.1 Analys utifrån de valda teorierna

Här följer en analys av tema tre: Faktorer i familj och miljö utifrån utvecklingsekologisk teori och empowerment.

Utvecklingsekologi

Utifrån ett utvecklingsekologiskt perspektiv, där essensen är interaktionen mellan individ och miljö kan den sociala isolering som redogörs för i flera av primärdokumenterna (ex. Pd 2, Pd 4, Pd 7, Pd 10) leda till svårigheter för föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar att bemästra livssituationer utan referensram:

“...these mothers do not live in a social vacuum, but many are socially isolated. Generally speaking, there are family members in their lives, but they remain isolated from their local communities because of the absence of friends and neighbours in their support networks” (Pd 2:29).

Som redogörs för i uppsatsens teoriavsnitt så behöver individen rustas i en primärmiljö, som ett stödnätverk kan erbjuda, för att sedan kunna använda dessa färdigheter i en mer otrygg sekundärmiljö.

Att vara förälder är en viktig och svår uppgift. Ovan nämns flera faktorer som påverkar föräldraförmågan som exempelvis socioekonomiska aspekter. Många gånger genererar den intellektuella funktionsnedsättningen flera faktorer som påverkar föräldraförmågan negativt genom att tillföra extra stress till föräldern som fattigdom, skulder och dåliga levnadsförhållanden (Pd 5). I flera studier framkommer liknande resultat och författarna till Pd 6 skriver:

“Given that parenting is a complex task influenced by many contextual factors and that parents with intellectual disability vary considerably, as do other parents, it is highly likely that determinants of parent training intervention success rely, at least in part, on complex and interacting influences from the child, his or her parent/s, their family, and their social and community environment” (Pd 6:363).

Flera studier (ex. Pd 3, Pd 4, Pd 5, Pd 6) visar att dessa faktorer måste beaktas vid utvärdering samt utveckling av interventioner som syftar till att stärka föräldraförmågan. En Kanadensisk studie (Pd 5) framhåller betydelsen av integrering av övriga faktorer i utformningen av föräldrastöd som: *“Providing a global assessment of these mothers, including their mental and physical health status, their level of parenting stress, their everyday life skills and parenting abilities, would be beneficial in understanding their specific needs” (Pd 5:328).*

Empowerment

Som påvisats ovan finns ett stort behov av självhjälsgrupper för föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar. Det är vanligt att känna en uppgivenhet när livet ständigt präglas av hinder och föräldrarna i en studie (Pd 3) upplever en lättnad när de får dela sina erfarenheter med andra. Att lyssna till andra i liknande situationer och hur dessa bemästrat sina svårigheter förmedlar hopp om att även de kan klara liknande situationer. Författarna till studien skriver:

“The ground rules of success are mostly foreign to people who have experienced a lifetime of failure and are used to being put down. Hearing stories of success, in the safe environment of the support group, from others whom one can identify because they are like oneself, showed people that they too could rise to the challenge of new learning and what to expect if they did” (Pd 3:189).

Självhjälsgrupperna ger en gemenskap och förmedlar en känsla av sammanhang samt stärker mödrarna i sig själv likt empowerment. En studie (Pd 9) uppmärksammar den otroliga betydelsen av denna gemenskap då mödrar generellt lever som ensamstående och har svårt att på egen hand skapa vänskapsrelationer. I studien framkom följande:

Individuals with cognitive challenges are less likely than individuals without these challenges to live with a partner or have close friends or neighbors. Increase social networks with other parents (ones with and without disabilities) will help reduce social isolation, build parent empowerment, and help with the sharing of resources and information” (Pd 9:142).

Ovan nämns det betydelsefulla stöd hos *the 'mother' som* är den person som modern med intellektuell funktionsnedsättning känner stor tillit till vilket genererar att denna person, som ofta är den biologiska mormodern till barnet, blir tilldelad rollen som företrädare för modern med intellektuell funktionsnedsättning. *The 'mother'* fungerar som en nyckelperson mellan modern med intellektuell funktionsnedsättning och professionella: *“The 'mothers' who were successful in their advocacy role were accepted by the professionals as partners in planning and providing services for the mother with intellectual disability” (Pd 7:337).* Professionella, d.v.s. de som arbetar inom de myndigheter som modern med intellektuell funktionsnedsättning är i kontakt med, ansåg *The 'mother'* var ansvarstagande med liknande värderingar som de i det aktuella fallet, särskilt om de kontaktade myndigheterna innan barnet var fött.

7 Diskussion

Här följer en avslutande diskussion och en sammanfattande analys av det som framkommit i de studerade artiklarna. Vidare förs en metoddiskussion och kapitlet avslutas med förslag till fortsatt forskning.

7.1 Avslutande diskussion och sammanfattande analys

Syftet med uppsatsen var att få ökad kunskap om vilka stödinsatser samhället erbjuder föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar och deras barn, samt huruvida dessa bidrar till att tillgodose barnens behov enligt BBIC. Vår frågeställning var: *Vad karaktäriserar bra insatser för att stödja föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar för att kunna tillgodose deras barns behov utifrån BBIC-perspektivet?* Analysen baseras på följande tre teman: Barnets behov, föräldraförmågan samt faktorer i familj och miljö. Liksom BBIC's triangel, som analysens teman är hämtad ifrån, kan tydliga samband urskiljas mellan de olika temana. Olika stödinsatser med avsikt att höja föräldraförmågan genererar bättre förutsättningar för föräldern att möta barnens behov. Detta exemplifieras med följande citat: *"... supporting parents supports children: that helping mothers better cope with their own lives will help them better cope with their children"* som följs av: *"The international model of parenting shows how child outcomes are shaped by a combination of influences including parenting behavior, environmental variables and child characteristics"* (Pd 3:188).

Det tredje temat: Faktorer i familj och miljö bör beaktas, vid utformning nya stödinsatser och utvärdering av befintliga insatser. Att enbart fokusera på föräldrarnas intellektuella förmåga, IQ, och hur den påverkar den direkta föräldraförmågan är inte tillräckligt. Om individens IQ-nivå utgör den enda och uteslutande faktorn finns det inget behov av att diskutera föräldraförmågan. Forskningen i samtliga primärdokument visar flera övriga faktorer som samspelar och försvårar ytterligare för denna grupp av föräldrar. Som uppsatsen visar är ett väl fungerande socialt nätverk ofta direkt avgörande för att barnen ska få stanna hos sina biologiska föräldrar. Ekonomi, hushåll, matberedning och inhandling samt övriga faktorer, som många normalbegåvade utför relativt problemfritt, utgör ofta stora hinder för personer med intellektuella funktionsnedsättningar.

Vi anser att forskningsfrågan besvarats genom att vi kan urskilja ett mönster i den utvalda forskningslitteraturen som visar att personer med intellektuella funktionsnedsättningar kan var

föräldrar med rätt stöd. Författarna är eniga om att insatser ska sättas in tidigt helst innan barnet är fött och fortlöpa under en längre tid. Föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar är en heterogen grupp vilket medför ett behov av individuella behovsprövningar.

Ett tydligt mönster gällande föräldrarnas syn på vilka stödinsatser som är verksamma kan urskiljas i primärdokumentet (ex. Pd 2, Pd 3, Pd 4, Pd 7, Pd 9). Det råder en enighet bland de föräldrar som deltagit i stödgrupper att det stärkt dem som individer och som förälder. Att hitta en gemenskap och kunna delge sina erfarenheter i en trygg grupp var uppskattat hos samtliga deltagare. Att få en känsla av delaktighet, att inte beslut tas över huvudet på individen stärker personen samt genererar en vilja till samarbete (Pd 3, Pd 4). Om föräldern inte känner sig delaktig förmedlar känslan av mindrevärde. En nedvärderande känsla om att bli behandlad som ett litet barn som ändå inte förstår. En av mödrarna i en studie från Storbritannien (Pd 4) uttrycker det på följande vis: *"(Social workers were) intimidating...They talk to you like a 2-year-old; treat you like a child"* (Pd 4:199). Flera av föräldrarna i samma studie upplevde sig dömda på förhand p.g.a. negativa fördomar och stereotypa föreställningar som de upplevde återfanns hos en del social arbetare.

Att inte lyssna på föräldrarna själva anser vi vara en stor förlust av värdefull information. Att tillvarata den resursen vid utformningen av stödinsatser så som föräldraprogram är mycket viktigt. Det ökar sannolikheten av att föräldrarna själva upplever insatserna som adekvata samt höjer viljan till samarbete och aktivt deltagande.

7.2 Metod diskussion

Denna forskningsöversikt har gett oss en bred överblick inom forskningsområdet föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar och deras barn. Kvalitativa intervjuer kan ge fördjupade kunskaper om forskningsområdet men även medföra komplikationer med tanke på det känsliga ämnet och den speciella målgruppen vi har studerat. Vi anser oss inte ha kunskaper eller erfarenheter för att intervjua vare sig personer med intellektuella funktionsnedsättningar eller barn. Vid kvalitativa studier genererar inte heller det vida överblick som vi önskade erhålla. Alternativet att skicka ut en enkät till personer med intellektuella funktionsnedsättningar föll bort då målgruppen kan kräva mer förklaringar runt frågorna för att minska risken för missförstånd.

Sårbarheten hos en forskningsöversikt är urvalsprocessen. Vi har valt vetenskapliga artiklar från olika databaser som är s.k. peer-reviewed, vilket innebär att de är förhandsgranskade och godkända som vetenskapligt underlag. Artiklarna är författade av välciterade forskare inom området. Vi har även valt artiklar från olika länder, för att få ett så brett internationellt perspektiv som möjligt.

Fördelen med urvalet är att forskningen är granskad, Peer-reviewed, samt att vi valt att utgå från artiklar publicerade från år 2002 och framåt, vilket ger en aktuell bild av forskningsområdet. Då primärdokumentet inte är slumpmässigt utvalda och att de elva artiklar vi valt endast är en bråkdel av den stora mängd studier som finns publicerade inom ämnet kan denna studie inte anses vara generaliserbar. Den största nackdelen med användandet av redan befintlig forskning är att artiklarnas resultat sekundärtolkas i forskningsöversikten. För att höja validiteten och reliabiliteten lästes samtliga primärdokument av författarna på egen hand för att sedan vid diskussion se att vi uppfattat resultaten på liknande sätt, s.k. forsknings triangulering. I uppsatsen använder vi oss av rika citat samt att vi på ett tydligt sätt redogjort för tillvägagångssättet vilket möjliggör för läsaren att följa med i analysen och bedöma den.

De valda teorierna styrker analysens resultat, men val av andra teorier kunde ha gett andra slutsatser. Med ambition att höja trovärdigheten används en s.k. teoritriangulering, vilket innebär att två teorier används vilket ger en något mer nyanserad analys än om endast en teori fått forma hela analysen.

7.3 Förslag till fortsatt forskning

Under studiens gång upplevde vi svårigheter att hitta vetenskaplig forskning om tillgodoseendet av barnens behov. Tyngden i nuvarande forskning ligger till synes på föräldraförmågan samt yttre faktorer, medan hur dessa aspekter påverkar barnens utveckling och välmående lämnas därhän. Vi vill därför uppmuntra till att ytterligare forskning inom området utifrån barnens perspektiv. Forskningsfrågor som vi anser vara av vikt är bland andra:

- Hur upplever barnen sin uppväxt i familjer där den ena eller båda föräldrarna har en intellektuell funktionsnedsättning?

- Anser barnen, i vuxen ålder, att deras familjer fått adekvat stöd från samhället och/eller vilka aspekter av stödinsatserna anses vara verksamma?
- Hur stor risk finns för att barnen blir hämmade i sin emotionella och kognitiva utveckling?
- Hur upplever barn den eventuella stigmatiseringen som kan drabba dem då dennes förälder har en utvecklingsstörning?

Referenslista

Primärdokument

Aunos, M., Feldman, M., Goupil, G. (2008). Mothering with intellectual disabilities: relationship between social support, health and well-being, parenting and child behavior outcomes. *Journal of applied research in Intellectual Disabilities*, Nr 21 s. 320-330

Azar, S T., Read, K,N. (2009). Cognitive Disabilities and Child Protection Services: The Need for Human Capacity Building. *Journal of sociology and social welfare*, Vol. XXXVI, Nr. 4, s. 127-151.

Booth, T., Booth, W., (2003). Self-advocacy and support learning for mothers with learning difficulties. *Journal of learning disabilities*, Vol. 7, Nr. 2, s. 165-193.

Conder, J., Mirfin-Veitch, B., Sanders, J., Munford, R. (2010). Planned pregnancy, planned parenting: enabling choice for adults with disability. *British journal of learning disabilities*, Vol. 39, Nr. 2, s. 105-112.

Coren, E., Manuela, T., Hutchfield, J. (2011). Parenting Training for Intellectually Disabled Parents: A Cochrane Systematic Review. *Research on social work practice*, Vol. 21, Nr. 4, s. 432-441.

Llewellyn, G., McConell, D. (2003). Mothers with learning difficulties and their support networks. *Journal of intellectual disabilities research*, Vol. 46, Nr. 1, s. 17-34.

McConell, D., Matthews, J., Llewellyn, G., Mildon, R., Hindmarsch, G. (2008). :”Healthy start.” A National Strategy for Parents With Intellectual Disabilities and Their Children. *Journal of policy and practice in intellectual disabilities*, Vol. 5, Nr. 3, s. 194-202.

Perkins, T. S., Holburn, S., Deaux, K., Flory, M. J., Vietze, P. M. (2002). Children of Mothers with Intellectual Disability: Stigma, Mother-Child Relationship and Self-esteem. *Journal of applied research in Intellectual Disabilities*, Vol. 15, Nr. 4, s. 297-313.

Tarleton, B., Ward, L. (2007). Parenting with support: The views and experiences of parents with intellectual disabilities. *Journal of policy and practice in intellectual disabilities*, Vol. 4, Nr. 3, s. 194-202.

Traustadottir, R, Sigurjonsdottir, H (2008). The 'Mother' behind the mother: three generations of mothers with intellectual disabilities and their family support networks. *Journal of applied research in Intellectual Disabilities*, Nr 21 s. 331-340

Wade, C, Llewellyn, G, Matthews, J (2008). Review of parent training interventions for parents with Intellectual disability. *Journal of applied research in Intellectual Disabilities*, Nr 21 s. 351-366

Litteraturförteckning

Andersson, B. (1982) *Utvecklingsekologi*, Lund: Studentlitteratur.

Andersson, G. *Utvecklingsekologi och sociala problem* i Meeuwisse, A., Swärd, H. (2002) *Perspektiv på sociala problem*, Stockholm: Natur och Kultur.

Bryman, A. (2002) *Samhällsvetenskapliga metoder*, Malmö: Liber.

Backman, J (2008) *Rapporter och uppsatser*, Lund: Studentlitteratur.

Dahlberg, C., Forssell, A. (2006) *BBIC i praktiken: att knäcka koden*, Lund: Studentlitteratur.

Follesø, R. *Ungdom i den sociala barnavården- offer eller resurs?* i Askheim, O. P, Starrin, B. (2007) *Empowerment i teori och praktik*, Gleerup, Malmö.

Granlund, M. och Göransson, K. *Utvecklingsstörning* i Söderman, L., Antonson, S. *Nya Omsorgsboken* (2011) Liber, Malmö.

Grunewald, K. (2008) *Från idiot till medborgare: de utvecklingsstördas historia*, Stockholm: Gothia.

Hindberg, B (2003) *Barn till föräldrar med utvecklingsstörning*, Stockholm: Gothia.

Killén, K (1996) *Svikna barn – om bristande omsorg och vårt ansvar för de utsatta barnen*, Stockholm: Wahlström & Widstrand.

Kvale, S, Brinkmann, S (2009) *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Lund: Studentlitteratur.

Lagerberg D., Sundelin, C. (2008) *Risk och prognos i socialt arbete med barn: forskningsmetoder och resultat*, Stockholm: Gothia.

Larsson, S (2005) *Kvalitativ metod – en introduktion* i Larsson S, Lilja J, Mannheimer K *Forskningsmetoder i socialt arbete*, Lund: Studentlitteratur.

Levin, C, Lindén, G (2006) *Psykologi och socialt arbete* i Meuwisse et al *Socialt arbete en grundbok*, Stockholm: Natur och Kultur.

Olsson, H., Sörensen, S. (2007) *Forskningsprocessen: kvalitativa och kvantitativa perspektiv*, Stockholm: Liber.

Payne, M (2008) *Modern teoribildning i socialt arbete*, Stockholm: Natur och Kultur.

SFS 1983:47. Föräldrabalken. Stockholm: Justitiedepartementet.

SFS 1990:52. *Med särskilda bestämmelser om vård av unga*. Stockholm: Justitiedepartementet.

SFS 1993:387. *Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade*. Stockholm: Justitiedepartementet.

SFS 2001:453. *Socialtjänstlagen*. Stockholm: Justitiedepartementet.

SOU 2005:123-3. *Föräldrar med utvecklingsstörning och deras barn, vad finns det för kunskap*, Stockholm: Socialstyrelsen.

Söderman, L., Nordlund, M. (2005). *Utvecklingsstörning/funktionshinder*, Stockholm: Liber.